

זאב (וולף) מורשצ'יק

1931-1948

תרצ"א-תש"ט

אלבום זה הוא חלק מתכנית ההנצחה הארצית, מיזם חברתי וערכי, אשר במסגרתו בני נוער פוגשים משפחה שכולה, לומדים ושומעים על יקיר ליבן ומכינים אלבום הנצחה.

התלמידים המשתתפים בתכנית זו, מבצעים את פעילותם במסגרת תוכנית מעורבות חברתית. התלמידים מלווים בכל שלבי הפעילות על-ידי פרחי הוראה מהמכללות האקדמיות לחינוך.

תכנית זו נעשית בשיתוף הגופים הבאים:
אגף בכיר הכשרה והתמתחות עובדי הוראה, משרד החינוך.
ארגון יד לבנים
אולפנת אור תורה אוריה
ומכללת הרצוג.

כתיבה ועריכה התלמידה: תגל שטרית מאולפנת אור תורה אוריה
לווי והנחייה פרח ההוראה: שרה פרידמן ממכללת הרצוג.

אלבום זה מקודש לזכרו של

זאב (וולף) מורשצ'ק

נפל ביום כ"א בכסלו תש"ט

בן 17 בנופלו.

זאב הינו חלל "נצר אחרון"-

ניצול שואה

שנותר שריד אחרון ממשפחתו הגרעינית.

עלה לארץ ב-1946 ונפל במלחמת

העצמאות

בעת הגנה על הארץ.

יהי זכרו ברוך

**"קורות הארץ הזאת חקוקות באנדרטאות
העץ, האבן והברזל. אנשי הארץ המיוסרת
הזאת עוצרים לידן – ושואלים.**

**הרבה כוח טמון בשאלות הללו, בסקרנות
לדעת, ללמוד ולזכור."**

(יצחק רבין)

ילדות

זאב, בנם של ינטיל ויוסף, נולד בחודש תשרי תרצ"ב (אוקטובר 1931) בקובנה בירת ליטא. קיבל השכלה עממית.

מתום מלחמת העולם הראשונה עד שנת 1940 הייתה ליטא מדינה עצמאית. בבירתה קובנה ישבו כ-40,000 יהודים. היא נודעה כמרכז חינוכי, רוחני ותרבותי חשוב של יהדות מזרח אירופה, וכמוקד לפעילות ציונית ענפה. בשנת 1940 סופחה ליטא לברית המועצות, אז נסגרו מוסדות החינוך העבריים וחוסלו רוב ארגוני התרבות והחברה.

בית כנסת בקובנה

במלחמת העולם השנייה

במחנות

זאב נכלא עם בני משפחתו בגטו קובנה.

בשנת 1944, עם חיסולו של הגטו, הועלה עם משפחתו על רכבת לגרמניה. במהלך המסע הנורא הורדו מן הרכבת האימהות והילדים במחנה שטוטהוף, וזאב נאלץ להיפרד מאמו ומאחותו הקטנה.

יחד עם אביו המשיך למחנה דכאו שבגרמניה, ושם הופרדו באכזריות המבוגרים מן הילדים. זאב לא שב לראות עוד את אביו, שנספה שם.

ילדים ברחובות גטו קובנא

מדי יום היה זאב יוצא לעבודה בדכאו, ולמרות הקשיים
הצליח להחזיק מעמד. לאחר תקופת מה נשלח, עם קבוצה
ובה 130 ילדים, אל מחנה ההשמדה אושוויץ, שם הועבדו
בעבודות פרך ובתנאים בלתי אנושיים. בשתי אקציות,
שנערכו בערב ראש השנה וביום הכיפורים תש"ה, נשלחו
90 ילדים להשמדה בתאי הגזים.

שער הכניסה למחנה דכאו עם הכיתוב -
"העבודה משחררת"

חברו של זאב מספר על פגישתם במחנה אושוויץ:

"זוכרני את פגישתנו הראשונה במחנה ההסגר אושוויץ, כאשר הגעתי מפולניה ונפגשתי עם זאב ועוד חמישים בחורים בגילו מליטא. היה זה לילה של גורל, הלילה שקבע אז את חיינו. מתוך החברה הליטאית אפשר היה תכף להכיר את זאב כפעיל ונותן רוח להמשכת החיים. למחרת הועברנו למחנה עבודה והתחלנו להסתדר. **זאב היה בין המתנדבים הראשונים שיצאו לעבודה. ערב ערב עם שובו הביתה התחלק בלחם שהרוויח עם חבריו. היו אז זמנים קשים ומרים, רבים בינינו התייאשו מהחיים, אבל זאב טען תמיד 'עוד ננקום בהם, אל יאוש חבר'ה! יהיה טוב!'"**

שער הכניסה למחנה אושוויץ-בירקנאו

עם תחילת המתקפה של הצבא הסובייטי בכיוון קרקוב
ואושוויץ, במחצית ינואר 1945, החלו הנאצים בנסיגה
חפוזה מאושוויץ. 66,000 האסירים, רובם יהודים, הובלו
בטורים ארוכים במסע רגלי מפרך בקור העז, במה שכונה
"צעדת המוות". כ-15,000 מביניהם התמוטטו מאפיסת
כוחות, או שנורו בידי הגרמנים.

זאב נשלח בצעד המוות לגונסקירכן שבאוסטריה, שם
שהה עד יום השחרור - 5 במאי 1945. ממאה ילדי קבוצתו
שהובאו לדכאו נשארו בחיים רק ארבעה, וזאב ביניהם.

סיום המלחמה

עם סיום המלחמה מיהר לשוב לקובנה, בתקווה למצוא את משפחתו וקרוביו, אך שם הסתבר לו כי אף לא אחד מהם נותר בחיים. זאב הצטרף להכשרה שיצאה לדרך בנתיב "הבריחה", נדד לאיטליה ושם נאסף עם עוד מאות נערים ניצולי שואה על ידי חיילי הבריגדה היהודית. הנערים שוכנו בחווה, שקודם לכן הייתה חוות נוער פשיסטי איטלקי ולאחר המלחמה שימשה מקלט למאות בני נוער יהודי. בחוות ההכשרה קיבלו חינוך עברי, והוכשרו לקראת העפלתם לארץ ישראל.

הכשרה ציונית באיטליה

חייל ארצישראלי בצבא הבריטי מלמד עברית ילדים יהודים
במחנה באיטליה אחרי המלחמה

חיילים ארצישראליים בצבא הבריטי עם צעירים יהודים
בהכשרה במחנה הפליטים בארי שבאיטליה, 1944.
יד ושם, ארכיון התצלומים

העלייה לארץ

האונייה חיים ארלחזורוב

בפברואר 1947 העפיל לארץ בספינה "חיים ארלחזורוב".
האונייה יצאה משבדיה ביום 1 בינואר 1947 כשעל סיפונה
664 מעפילים - מרביתם נשים ניצולות מחנות ריכוז, וחלק
מאנשי "החלוץ" מדנמרק ומשבדיה. בהגיעה לנמל לה הבר
בצרפת עלו עליה עוד מאות מעפילים. תנאי מזג האוויר
הקשים אילצו את הספינה לנדוד בין נמלי אלג'יר וטוניס, עד
הגיעה לנקודת איסוף נוספת בנמל מטפונטו שבאיטליה, שם
עלו על הספינה עוד 734 מעפילים, ובהם זאב. משם
המשיכה "חיים ארלחזורוב" בדרכה לחופי הארץ, כשיעד
ההורדה היה ניצנים. אולם משחתות בריטיות שעטו עליה
גרמו לשינוי בתוכנית, והאונייה פנתה לחיפה. הבריטים עלו
על האונייה, ובקרוב קשה שהתנהל על הסיפון נפלו קורבנות
משני הצדדים. בסיומו נעצרו 1,348 מעפילים ושולחו למחנה
המגורשים בקפריסין.

האונייה חיים ארלזורוב

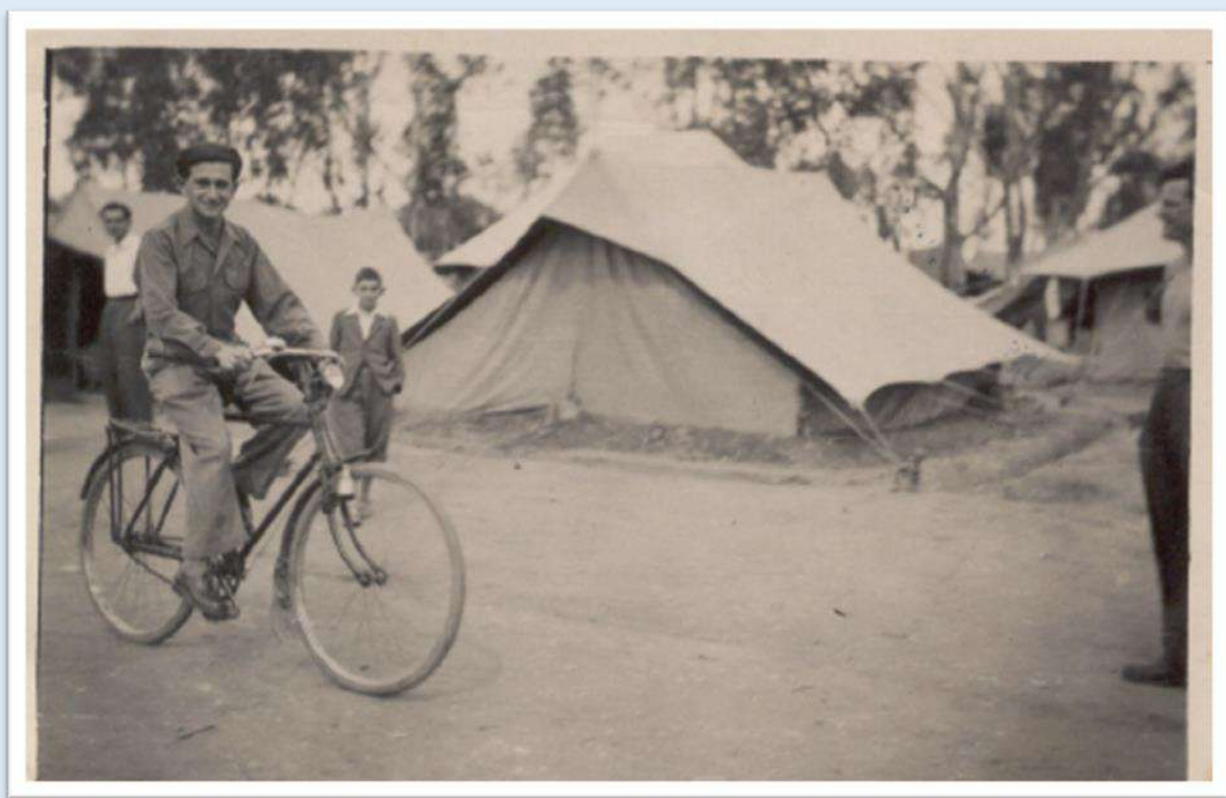
מסלול ההפלגה של האונייה חיים ארלזורוב

מחנה המעצר בקפריסין 1946

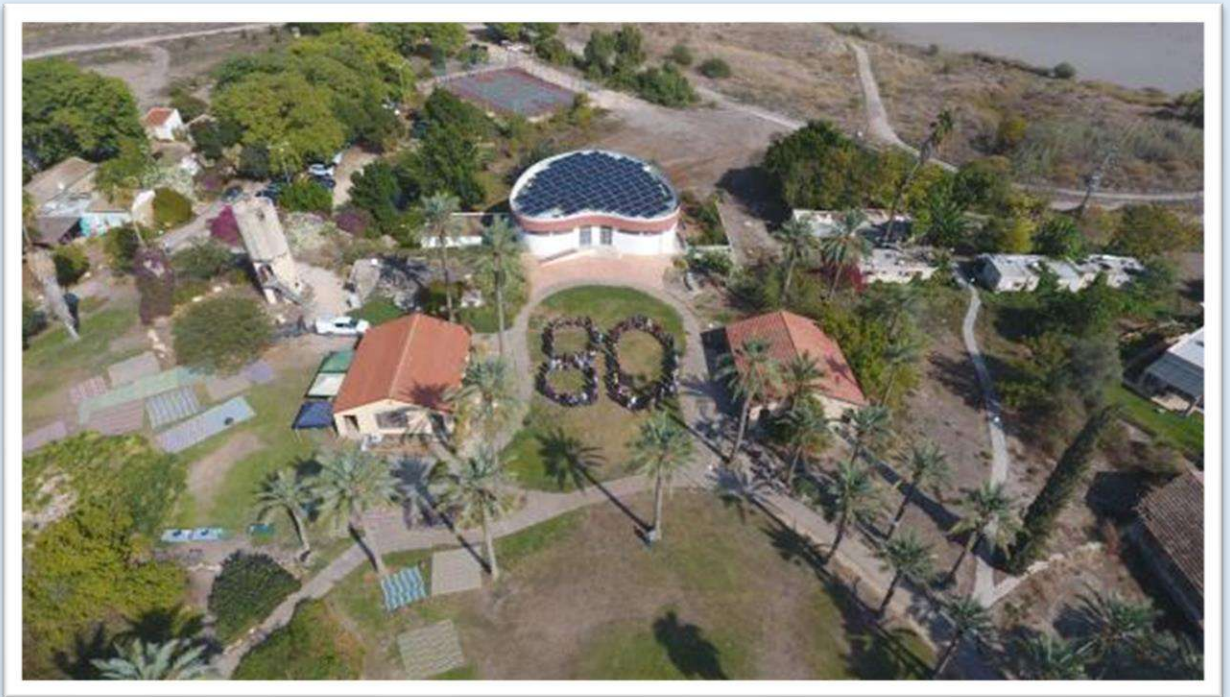

שגרה במחנה מעצר בקפריסין, אפריל 1948

קבוצת ההכשרה בכפר רופין

לאחר ששהה כחצי שנה בקפריסין הצליח זאב להגיע לארץ ולהצטרף לקבוצת ההכשרה של "עליית הנוער" בכפר רופין שבלב עמק בית שאן, בה שהו חבריו מקבוצת "סלוינו" באיטליה. עבד שם כדיוג.

קיבוץ כפר רופין מבט מלמעלה

במלחמת העצמאות

הגיוס לצבא

בשנת 1948, ימי מלחמת העצמאות, זאב החליט לעזוב את ההכשרה והתגייס לצבא.

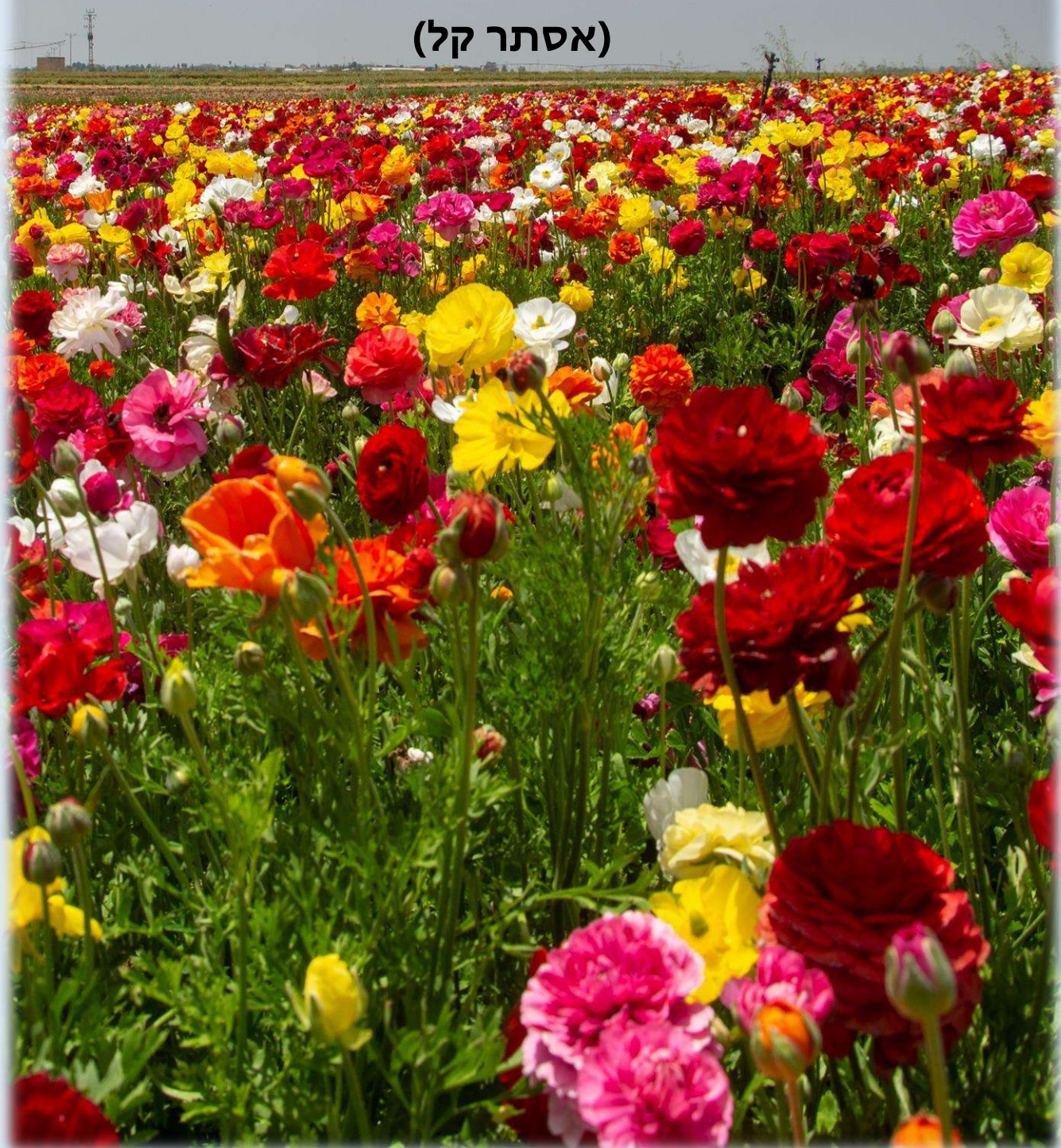
"היה זה זמן בו הדי התותחים נשמעו למרחוק ואויבינו הטרידו את יישובינו השלווים", סיפרו חבריו, "תסיסת הגיוס לצבא גברה מיום ליום ואי אפשר היה לעצור בעדה. זאב בין הראשונים אשר מתגייס לצבא. עוזב את החברה ושם פעמיו לדרך אחרת, בתקווה שעם תום הקרבות ובוא הניצחון הוא יחזור לחיק החברה וימשיך לטוות ולרקום יחד את חלום היצירה וההתיישבות. נטלנו ממנו ברכת פרידה ובו בזמן גברה החרדה לזאב, ההולך לקרב הטומן בו הפתעות רבות."

"לתת כמו הפרחים, מפיצי ריח לכולם,

בלי חשבונות, בלי תמורות,

סתם כך משום שהם פרחים."

(אסתר קל)

בחטיבת גולני

זאב שירת בגדוד 13 בחטיבת "גולני" - חטיבה מספר 1
ב"הגנה". הוא השתתף בקרבות "המשולש" באזור המרכז
ואחר כך ירד עם יחידתו לנגב. בימי החופש היה בא לחברת
הנוער והיה מרבה בסיפורים על חיי הצבא. סיפוריו היו מלאי
התלהבות, סיפורי איש המוכן לכול.

ההגנה

סמל ארגון ההגנה

סמל חטיבת גולני

סמל גדוד 13

בסמל מופיע העץ של גולני ועליו חרב, כד ושופר.
המקור לכך הוא שבמקרא, גדעון חילק את לוחמיו לשלוש קבוצות
ונתן לכל איש
כד ובתוכו לפיד בוער ושופר.

הקרבת האחרון

בדצמבר 1948 זאב השתתף במבצע "חורב" שמטרתו הייתה למגר את שארית צבא הפלישה המצרית, לסלקו מתחומי ישראל ולא לאלץ את המצרים לפתוח במשא ומתן לשביתת נשק.

בליל כ"א בכסלו תש"ט (23.12.1948) כבשו כוחות "גולני" את משלט 86 מצפון לח'אן-יונס, איימו על הכביש ומסילת הברזל ויצרו את הרושם שהכוונה היא לנתק את הכוחות המצריים שברצועת עזה. המצרים הגיבו בהתקפת נגד עזה בסיוע ארטילריה ושריון, ובלחץ האויב נאלצו לוחמי "גולני" לסגת. בקרב זה נפל זאב.

זאב היה בן שבע-עשרה בנפלו. הוכרז תחילה כנעדר, ולאחר שנמצאה גופתו נטמן בגבולות. לאחר זמן הועבר למנוחת עולמים בבית העלמין בקיבוץ צאלים, בו התיישבו חברי קבוצת ההכשרה שלו.

כוחות מבצע חורב במעבר הגבול ליד ניצנה

נצר אחרון

"יזכור עם ישראל את בניו ובנותיו

אשר חרפו נפשם

במאבק על המדינה בדרך

ואת חיילי צבא-ההגנה-לישראל

אשר נפלו במלחמות ישראל.

יזכור ישראל ויתברך בזרעו

ויאבל על זיו העלומים

וחמדת הגבורה וקדושת הרצון

ומסירות הנפש

אשר נספו במערכות הכבודות.

יהיו גיבורי הדרור והניצחון

הנאמנים והאמיצים

חתומים בלב ישראל לדור דור"

החלל הינו "נצר אחרון".

חללי "נצר אחרון" הם ניצולי שואה שנותרו שריד אחרון ממשפחתם הגרעינית (הורים, אחים, אחיות, בנים ובנות), שחוו על בשרם את אימת השואה בגטאות ו/או במחנות הריכוז וההשמדה ו/או במנוסה ובמסתור בשטחים שנכבשו ע"י הנאצים ו/או בלחימה לצד אנשי המחתרות או הפרטיזנים בשטחי הכיבוש הנאצי שעלו לארץ, בשנות מלחמת העולם השנייה או אחריה, לבשו מדים ונפלו במערכות ישראל.
(מתוך אתר "יזכור")

הנצחה

אתר הנצחה ומוזיאון חטיבת גולני
(צומת גולני)

אנדרטת נצר אחרון
(ירושלים)

יד לנופלים בני התנועה הקיבוצית יערות מנשה
(משמר העמק)

"משבר לתקווה" - גלעד לזכר ניצולי השואה שעלו לארץ
ונפלו במלחמת העצמאות יער המגינים

דבר הסטודנטית והתלמידה

נפלה בחלקנו הזכות להיחשף לדמותו יוצאת הדופן של זאב (וולף) מורשצ'יק.

מאישיותו המופלאה ומסיפור חייו מעורר ההשראה למדנו על המשמעות של נתינה ללא גבולות, אכפתיות, למדנו מהי גבורה ומסירות נפש אמיתית למען המולדת ולמען חיי הדורות הבאים. חבריו של זאב תיארו אותו כאדם בעל אישיות חזקה, אופטימי וכזה שרואה את טובתם של אחרים לפני טובת עצמו.

נחשפנו ליכולתו המופלאה של זאב לקום מן התופת למרות כל התלאות, לעלות לארץ בתנאים מורכבים ולהקדיש את כל כולו לבניית הארץ וליצירת חברה שמושגת על ערבות הדדית ודאגה לאחר.

דמותו של זאב היא סמל לאהבת אדם, רעות, אומץ לב, אחריות ונחישות.

שנזכה ללכת בדרכו, ללמוד ממעשיו, מאישותו ומגבורתו ולדבוק בערכים שהנחו אותו בכל פועלו.

מגישות: שרה פרידמן ותגל שטרית

A photograph of a red flower on a stem, with Hebrew text overlaid. The background is a blurred green field.

" ונזכור את כולם
את יפי הבלורית והתואר
כי רעות שכזאת לעולם
לא תיתן את ליבנו לשכוח
אהבה מקודשת בדם
את תשובי בינינו לפרוח"

(חיים גורי)